

תשכחו מקיסריה:
במושבים במרכז
הארץ נבנות בשנים
האחרונות גרסאות
מקומיות לבתי אחוזה
אמריקאיים. בריכות
במקום פרדסים,
מגרשי טניס במקום
חממות, כך נולד
מפגש אדריכלי
מאתגר בין כסף חדש
לטעם של פעם

נועם דביר

הנוף שגשקף מהמטבח בביתו של משה כהן במושב בית גמליאל הוא כמעט אינסופי. ראשית מבחינים ברחבה מריר צפת בעץ איפאה כהה, ולאחר מכן נמר שכת העין לכחול המבריק של הבריכה. משם עוברים לירוק של הדשא המתמוגג אחרי כמה עשרות מטרים עם השטח הזקלאי שגשקף לאופק, היכן שזורם נוף גמליאל. בין שער הכניסה לסוף הנחלה מפץ ירדים 12 דונם גדושי אוויר וארמה פורייה.

בית גמליאל, מושב קטן ממוזר ליבנה, אינו ידוע דווקא בבתי המידות שלו. הקמתו של בית משפחת כהן בהחלט גרמה להתרגשות מסוימת בקרב חלק מהחושביים. כהן, בעל חברת הייטק מצליחה, ואשתו אני, עברו למקום לפני כשנה יחד עם שלושת ילדיהם. הם התגוררו בדיר במשך 17 שנה במונטריאל, קנדה, וכששבו לישראל היפשו מקום מחוץ לעיר עם נוף כפרי וצביון רות. "אחד הרברים שאהה מגלה בכפר זה התחברות לטבע, אתה חש אותו פה כל הזמן", אומר כהן. "אנחנו רוכבים יפה על אופניים בשדות, עם הכלב אני יוצא לטיולים רגליים ארוכים ובשבת שיעורי התורה מתקיימים על הדשא בחוץ. החיבור לארמה, לארץ, הוא הרבה יותר עוצמתי".

אנחנו עומרים על המרפסת המוגבהת שמחברת בין המטבח לגינה ומביטים צפונה. החוויה מתחילה כבר כשמחנים את המכונית לצד הדרך הפנימית הצרה של המושב. גשרון עץ ניצב מעל תעלת ניקוז למים ועמר די אבן בחיפוי קירות עץ מסוימות מלווים את השביל העולה לעבר דלת הכניסה. כשנכנסים פנימה המבט מתיישר מיד אל הנוף, לאחר מכן מבחינים בחיפוי האבן המחוספס ובקורות העץ שתומכות בתקרה ויוצרות גיאומטריה של מג'דור. גשרון עץ נוסף נמתח מעל מרתף הינות ומוביל אל הגינה. את הסיוך המרדך בבית מלווה הנוף מכל כיוון, ממוסגר בחלון בלגי רחב בקצה המסדרון, משליט את הדורו בחלל הכפול של המבואה.

השיחה בינינו מתקיימת במטבח, "מרכז החיים בבית", לרבייה של אני. זה חלל רחבמדרות עם שר לחן עץ מסוגנן גדול, ארוגות בצבע אוניווייט ומערכת כפולה של כיריים ואורי עבודה נפרדים לבשר וחלב. יום ראשון בבוקר, וכח מתוודה שמאו שעברו למושב הפיתוי להתעכב עוד קצת ולהישאר לעבור מהבית גדול בחדרה. המרחב והשמים הפתוחים מאפשרים לו להתמסר גם לשני תחביבים חדשים-ישנים: איסוף בקבוקי יין מובחרים וצפייה בשמים באמצעות

בית במושב בשרון, פלסטר פקר
סלומון אדריכלים. הכניסה עוברת
בפרדס | צילום: עמית גרון

ים השיבולים, רחוב התאנה

האדריכל שלום דווידוביץ': "הנוף והמרחב משחקים תפקיד חשוב בבחירת הלוויין, והרומנטיקה אפילו עוד יותר. אנשים בעצם מנסים לבנות לעצמם אוטופיה, שתבוא כל המשפחה וכל הנכדים ונשכשך בבריכה יחד"

בית בני ציון, אדריכלות
עדה כרמי, משקף לשדות
הירוקים של השרון

בית בנפר גמליאל, אדריכלים
דן והילה ישראלביץ'
פבית ירושלים, חצר פרטית משלו

בית אריסון, אדריכלים
דן והילה ישראלביץ'
סגנון 'צפתי-ירושלמי'

שמואל הפרינסה שלהם היה צמוד לבית. הבן הממשיך היה בונה בית ליד והיתה נוצרת צורת חיים שבה המשפחה הגרעינית מתלכדת סביב מקום אחד של מגורים. היום זה בדרך כלל אנשים שהחליטו לבנות בית גדול כדי לאחד את המשפחה הגרעינית, אנשים בשנות החמישים לחייהם, הילדים שלהם כבר נמצאים בסוף שנות העשרה והמשפחה היא על הנכדים".

מה מושך אנשים לעבור למושבים?
"הקטע של הנוף והמרחב משחקים תפקיד מאוד חשוב בבחירת הלוויין, והרומנטיקה אפילו עוד יותר חשובה. אנשים בעצם מנסים לבנות לעצמם אוושה אוטופיה, שתבוא כל המשפחה וכל הנכד רים ונשכשך בבריכה יחד, ויבואו חברים ויהיה לנו כיף ונוכל לארח. לדוגמה, תיכננו עכשיו בית בני חלה של 35 דונם עבור משפחה עם המושה לידים, שהתגוררה לפני כן בכדיה של 120 מ"ר בראשון לציון. כשהתחלנו לעבוד על התכנון, סיפר לי אב המשפחה שהוא נולד בפרס, ושכבת הוריו היתה גינה גדולה מאוד, משהו בסגנון הגנים המהאיים. השטח הענק איפשר לו להגשים את החלום הזה של גן פרסי. כשאתה נכנס, יש שם 200 מטר של שורות גפנים, בקושי רואים את הבית מהכביש. אחרי הבית יש מטע שופים, אחד כך מיטמשים ואחרי זה אקליפטוסים."

"כשאתה עומד שם במרפסת בקומה השנייה אתה נדהם, זה כאילו לקחו ציוד נוף עם גוונים שונים של ירוק. דבר כזה רק בטוסקנה ראיתי. הבני נאדם קנה את השטח הזה ובנה לעצמו בית רחב מידות כדי שיהיה לו את הגן שהוא רצה, את וירון הילדות שלו. כדי שהוא יוכל לשבת בנינה כמו פעם. אין ספק שיש בזה הרבה רומנטיקה, כי הוא היה יכול פשוט לקנות את הידיה מעליו בראשון לציון ולהסוך למשפחה את המעבר. אבל היתה משמעות לחלום."

אפקט שרי אריסון

את פני הבאים למושב בני ציון, קילומטרים ספורים מצפון לאזור התעשייה של רעננה, מקרמת שדרת פיקוסים ותיקה וגינן מטופה. את האחוזה החדשה שנבנו במקום אפשר לזהות בקלות מן

הכביש, גם אם צמחייה עבותה מסתירה אותן: על אף אחת מהן אין שלט המצוין את שם המשפחה וכולן מבוזרות היטב בגדר גבוהה וכמערכת מצ"ח המבוקש ביותר כיום בארץ ותנ המחיר של הנחלה אחרונה שנמכרה בו הגיע ל-6 מיליון דולר.

הסוד טמון במבנה המיוחד של הנחלות: חלקה א', שעליה ניצב הבית, צמודה לחלקה ב', המשמשת לחקלאות, וכך נוצר רצף של למעלה מעשרה דונמים. בנוסף, המיקום על גבי גבעה שמעניק מבטים נהדרים אל הנוף הירוק של השרון ומערב בה אל הים והגישה הנוחה לכבישים ראשיים תרמו משמעותית לאטרקטיביות של המושב. בני ציון הפך לסמל בכל הקשור ליציאה אל הכפר: המר שבניק הראשון של דור האחוזה במקום היה הפי רסטאן אורי אריאלי, שקנה בתחילת שנות ה-90 נחלה והקים בה וילה וחוות סוסים ערביים משגשג גת (שהספיקה ביתנים להחליף דריים).

בעקבותיו הגיעו למושב גם אנשי העסקים ליאורה עופר ואחיה דרוון, כל אחד מהם רכש נחלה משל עצמו. הידידת המפורסמת ביותר של הכפר, שרי אריסון, בעלת השליטה בבנק הפועלים, רכשה גם היא בשנות ה-90 נחלה בקצה הצפוני של המר שב תמורת 2.5 מיליון דולר. האחוזה שהקים שם זכתה לאינספור כותרות בעקבות מסיבות נוצצות לאלפיון העליון, כלל חתונה שלה עם עופר גלור. "אפקט שרי" משך את יום הדייטק שישילד לרכוש את הנחלה הצמודה לביתה, ואת זו שלידו רכש ב-2005 איש העסקים נועם לניר תמורת 4 מיליון דולר.

כמרכיב המושב, בבניין המזכירות המקומית, אני פוגש את איציק דרעי, ראש הוועד המקומי. דרעי הוא אחד מ-15 קקלאים פעילים שעדיין מכהים את הארמון הנרחבת, ועוסק בגידול ענפי קי שוט לזרים, "דוקוס", בסלנג המקומי. בצמוד יום חמישי הבניין רועש מפעילות, אוכלוסיית הכפר הכפילה את עצמה בעשור האחרון הודות להרחבה חדשה, והאיפול בענייניהם של אלף תושבים לצד שירות צמוד למשקים החקלאיים מצריך עבודה רבה. לפני השיחה הוא מבקש שלא להזכיר שמות של תושבים, בקשה שחורה על עצמה פעמים רבות בעת הכנת הכתבה, במיוחד בכל הקשור לראיונות עם בעלי נחלות.

דרעי משייכע שהשינויים שעבר המושב בשנים האחרונות הם רק לטובה, ולא רק בגלל עליית מחירי הקרקע. התושבים החדשים לרבריו נתנו דייקת מרץ למערכת ההינוך המקומית ולפעילות ליות התרבות במקום. אם יש מתח בין תיקים לחדשים, הרי שלרעתו הוא לא מודגש בכני ציון. "זה תהליך שהתחיל במושב בערך לפני 20 שנה, הגיע לפה אחד הסלברייטיו, אם נקרא לזה ככה, שהיה נשוי למישהי ממשפחה מפורסמת והם קנו פה נחלה. בעקבותיהם התחיל הטפטוף הזה והיום יש לנו כאלה לא מעט. הם אנשים טובים מאוד ברמה גבוהה מאוד, משכילים ומתקדמים. כשצריך איזה מעורבות בהחלטות על עתיד הישוב הם מיר מתגייסים, מגיעים לאסיפה כללית ומצביעים".

זה מעניין שאחיה כל הזמן מבייל ביניכם הוותיקים לבין התושבים החדשים.

"ממש לא, זה לא הם ואנחנו, אין הבדל בינינו. פעם כשאמרנו בני ציון לא ירעו בכלל מה זה, אבל היום כשאתה מזכיר את השם של המושב אנשים אומרים, או, בני ציון, יש לזה כבר שם. אבל בעצם רוב התושבים פה הם לא עשירים במיוחד, ועוברים קשה מאוד למחייתם. יש בבני ציון אולי כמה אחי וזת רחבות ידיים, אבל זה לא הכלל. הבתים החדשים משתלכים בנוף, עטופים בירוק, ולא מנקרי עיניים".

שרי אריסון באה להצביע בשיחות של הוועד?

"היא לא באה, אבל לפעמים היא מגיעה לבחור רות לשים קול אם היא לא בחור". היא חברה מהמינין ובייתה הוא כאן. אני לא יודע אם היא מתגוררת בו היום עדיין (אריסון מחזיקה בפנטהאוס בשכר נת כבלי), אבל בעבר כשהייתי הולך עם הנכדה שלי לגן והיא היתה מגיעה לשם עם הילד שלה זה תמיד היה ברור טוב ושלום, כמו שצריך".

לשיחה מצטרף ג'ק רובין, מזכיר האגודה בשם לושחה השנים האחרונות. הוא מביא עמו תצלום אווירי של בני ציון. בניגוד אולי לתרמית הדיקרת, תת, כמוש לא נמכרו יותר מ-20 נחלות מתוך 96 נחלות ומשק עור כסר הכל, הכתמים הכוללים שמציינים בריכות שחיה - ספורים. בני ציון זוכה להצלחה גם בקרב מעגל המושבים הקרוב שכולל את בצרה, צופית, שדה וברוב וגן חיים. מדוע דרעי ורובן מצביעים על הכתמים

על סקופ. הוא מתגאה שביום בהיר רואים את המדור מרחות של הירח גם במשקפת רגילה.

הבית עצמו מוחלק לשני אגפים, אחד מיועד למגורים והשני לאירוח, נרבה חשוב בחיי המשפחה. בהתאם לכך מוקמה בלב הבית פינת אוכל המיועדת לאירוח שבת, שיכולה להכיל עד עשרים אורחים. במקביל נבנתה כינה פינת אוכל חיצונית מוקדה, ערסלים נתלו ביציאה מהמטבח וגינה גדולה נשתלה מסביב לבריכה שמשמשת את המשפחה והאורחים בימי האביב והקיץ. בהמשך מתוכננת להיבנות בחלק האחורי של החלקה יחידת אירוח עצמאית נוספת.

את הבית תיכננו האדריכלים דן והילה ישראלביץ', שהעניקו לבקשת המשפחה ביטוי אדריכלי "צפתי-ירושלמי" לבית: התקרות המקומות בחי דרי השינה הגיעו מבתים עתיקים ברובע היהודי ואילו את הללי הפנים והחיפוי החיצוני מעטרת אבן, אולי חומר הבנייה המקומי היחיד בישראל. על אף ממדיו, כ-500 מ"ר בנוי, הבית לא משרה אווירה מסויית או פומפוזות מדי ומצלחה להשתלב היטב בנוף המושב המקומי.

לא רק בטוסקנה

בתי הנחלות יוצרים קטגוריה אדריכלית

שאנה רווחת בישראל, מעין גרסה מקומית לבתי אווזה. מאז אמצע שנות התשעים החל הנוף המסור רתי של המושבים במרכז הארץ להתחלף בכנייה חדשה למגורים. הנחלות הגדולות שהיו זולות יחד סית משכו מנהלים בכירים ואנשי עסקים, כפרט מבוטע ההייטק, שקיבשו להחליף את סגנון החיים העירוני בחקלאי. את מקומם של הגידור לים, הפרדסים וההמנות תפסו אסיאט בתי מידות שבנו על פני דונמים רבים, מלווים בגינות מוש קעות, בריכות שחיה, מגרשי טניס וחוות סוסים. ליציאה אל הכפר התלווה גם נוון רומנטי מובהק, שלווה לכאורה בתאום עבודת הכפיים ובקניית בעלות על נוף המושב האופייני של ברושים ושדות מעובדים.

זה התחיל בכפר שמרוה, רשפון ובני ציון והתפשט למעגלים החיצוניים של מושבי השרון; האזורים הכפריים שקרובים למטרופולין נהנו מעלויות מחירים ניכרות לתרומתם, אך גם לשמתם, של המושבניקים, שגילו פתאום שטמע אבוקורו שוה כמה מיליונים טובים.

"המותגים המובילים הם בני ציון, בצרה, רש' פון, גני יהודה, מגשימים, אודים, בית יהושע", אומר המתווך מאיר מנחם, בעלי משרד הנדל"ן נאות שרון הממוקם באופן הולם בישוב אריסון בבית הניצב בקו ראשון לים. "מה שמתפתח עכשיו זה המעגל החיצוני משמרת, חירות, מושבים, שיו זה המעגל החיצוני משמרת, חירות, מושבים,